

Гужанова Тетяна Сергіївна

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

З ІСТОРІЇ ІННОВАЦІЙ В ПЕДАГОГІЦІ

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується відходом від стандартизації педагогічного процесу, переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці навчання і виховання. Розвиток сучасної освіти на даному етапі характеризується широкою наявністю у ньому інноваційних процесів. Інноваційна діяльність в Україні передбачена проектом Концепції державної інноваційної політики (1997) та проектом Положення «Про порядок здійснення інноваційної діяльності у системі освіти» (1999).

Слово (innovatio) прийшло до нас з англійської мови й означає "нововведення", "новаторство". Філософське розуміння змісту інновації полягає у створенні нового, суспільно значущого продукту діяльності людини, який узагальнено характеризується двома ознаками: перетворенням явищ, речей, процесів; новизною, оригінальністю [1].

Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня, вихованця. Інновації є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих учителів і цілих колективів.

У сучасній педагогіці терміни "інновація", "інноваційний" означають певне нововведення, що стосується того чи іншого аспекту освітньо-виховного процесу. Результатом творчого пошуку можуть бути нові технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи виховання [2].

При цьому нове у педагогіці - то не лише авторські ідеї, підходи, технологічні методи, які досі не використовувались, а й елементи педагогічного процесу з прогресивними засадами, що дає змогу ефективно забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості. Свідченням цього є, зокрема, активне звертання сучасних педагогів до педагогічної спадщини минулого - вітчизняної та зарубіжної.

Кожній історичній епосі притаманні відповідні особливості педагогічного новаторства, які залежать від суспільної формації, національних традицій, ментальності народу. Найбільш значущого масштабу вони досягли наприкінці XIX — початку XX ст. у Росії, Німеччині, Франції, США характеризуються яскраво вираженою творчою зорієнтованістю і нестандартністю підходів до навчання й виховання.

Педагогіка вільного виховання — одна з найзагальніших концепцій, яка набула поширення в Європі завдяки діяльності Олени Кей (1849—1926) — шведської письменниці та громадського діяча. Вона висунула ідею самонавчання і самовиховання, за якої дітей треба виховувати спеціально, надавати можливість поступово виховуватися й розвивати

свої здібності самим. Головне завдання вихователя — допомагати дитині в цьому, не нав'язуючи своїх думок і вимог.

Теорію "громадянського виховання" і "трудової школи" сформулював німецький педагог Георг Кершенштейнер (1854—1932). Він вважав, що головне завдання школи — "громадянське виховання", тобто виховання у дусі беззастережної слухняності, відданості державі. Для цього людина мусить оволодіти професією як засобом служіння державі, вбачати в цьому мету свого життя.

Педагогіка прагматизму (педагогіка дії) була поширеною в США та Англії, заснована американським філософом і педагогом Джоном Дьюї (1859—1952). Його погляди будувались на твердженнях, згідно з якими різні види людської діяльності — це інструменти, створені для розв'язання індивідуальних і соціальних проблем. Істина має визначатися її практичною ефективністю й корисністю. Тому необхідно заснувати школу на принципах практичної підготовки, яка б забезпечувала вияв особистої активності й індивідуальності учнів.

"Метод проектів", розроблений французьким педагогом і мислителем Селістеном Френе (1896—1966), передбачав організацію навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів. Немає традиційного вчителя та навчального процесу, бо навчають самі форми організації загальної справи, які проектується педагогом разом зі школярами.

Ідею вільного виховання, гуманного підходу до дитини підтримав російський педагог і письменник Лев Толстой (1828—1910), показавши наочний приклад вільного пошуку кращої школи, нових стосунків між вчителями та учнями. Він шукав способів викладання так, щоб учневі було зручно навчатися, а на уроці панувала довіра й повна рівність.

Нові концепції виховання й навчання пропонували способи педагогічного розв'язання проблеми людини та її ставлення до суспільства, природи, культури й пізнання. Деякі з них реалізувалися на практиці у формі авторських шкіл. Так виникли "Бадьоре життя" С. Шацького, "Технологія вільної праці" С. Френе, "Вальдорфська школа" Р. Штейнера, "Яснополянська школа" Л. Толстого, "Наш дім" та "Дім сиріт" Я. Корчака та ін. [3].

В Україні протягом ХХ ст. педагогічне новаторство розвивалося у руслі педагогічних пошуків, серед них найчастіше були окреслені концепція гуманістичної педагогіки (В. Сухомлинський), ідея творчого педагогічного колективу, що визріла в лоні традицій колективної педагогіки А. Макаренка, В. Сороки-Росинського.

Пізніше заявили про себе новаторські ідеї, що розвивалися в контексті теорії та методики навчання й виховання (Ш. Амонашвілі, В. Шаталов, С. Лисенкова, Є. Ільїн, Б. Нікітін та ін.). Вони практично довели, що за певних обставин можливе різке підвищення ефективності різних ланок педагогічного процесу. Однак їх діяльність неоднозначно була

оцінена як науковцями, так і працівниками системи народної освіти. У 70-ті—80-ті увагу педагогічної громадськості привернула концепція "авторської школи" (М. Щетинін, О. Тубельський, Н. Гузик та ін.), в основу якої покладено нові творчі принципи організації навчання й виховання.

Однак справжнє педагогічне новаторство не набуло значного поширення і, попри певні спроби аналізу та узагальнення, воно не стало цілісною науковою системою.

Тобто у ІХХ-ХХ століттях та в сьогоденні мають місце процеси осмислення накопиченого людством досвіду, на цій основі - формування нових підходів до сенсу буття, самого способу життя як творчої самореалізації кожної особистості, творчого розвитку та існування суспільства в цілому, в якому інноваційність є однією з найважливіших ознак будь-якої діяльності.

Список використаної літератури

1. Абасов З.А. Понятийно-терминологический аппарат инновационной педагогической деятельности // Философия образования. - 2006. - №1(15). - С.56-62.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і голов. ред. В.Т.Бусел. - К., Ірпінь: Перун, 2001. - 1440 с.
3. Слободчиков В.И. Проблемы становления и развития инновационного образования// Инновации в образовании. – 2003.- №2. – С. 4-18.